

Prof. Dr. SABRİ F. ÜLGENER

Yrd. Doç. Dr. Ahmet YÖRÜK *

1 Temmuz 1983 günü kaybettiğimiz değerli bilim adamı Prof. Dr. Sabri F. Ülgener 1911 yılında İstanbul'da doğmuş, ilk ve orta tahsilini İstanbul Erkek Lisesinde, yüksek tahsilini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamlamıştır. 1933 yılı, Türkiye'de yüksek öğretim konusunda son derece önemli değişmelere sahne olmuş, «Üniversite Reformu» olarak adlandırılan Darülfünunun Üniversitesiye dönüştürülmesi olayı bu yılda gerçekleştirilmiştir. Aynı yıl Hukuk Fakültesi bünyesinde kurulan «İktisat ve İktisadiyat Enstitüsü»ne asistan olarak tayin edilen Ülgener, böylece yaklaşık elli yıl hizmet vereceği çok sevdiği yuvasına öğretim elemanı olarak ilk adımını atmış oluyordu.

İktisat Fakültesinin kuruluşu ile Umumi İktisat ve Maliye Teorisi Kürsüsü asistanlığına naklolunan Ülgener, kürsünün Ordinariusu Prof. Neumark'dan başka, Prof. Röpke, Prof. Rustow ve Prof. Kessler ile de uzun zaman beraber çalışmış, adı geçen profesörlerin ders takrirlerini, kitaplarını, konferans ve makalelerini başarı ile Türkçe'ye çevirmiştir. Ülgener 1937 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde doktora imtihanını vermiş ve tezini savunarak doktor unvanını kazanmıştır. 1941 senesinde «Kapitalizmden Evvel İaşe Buhranları» adını taşıyan doçentlik teziyle aynı kürsünün doçentliğine tayin edilen Ülgener, mesaisi sırasında Konjonktür, İktisat Metodolojisi ve Felsefesi, Ulaştırma ve Sanayi Politika-

---

* I.Ü. İktisat Fakültesi öğretim üyesi.

sı, İktisadi Doktrinler Tarihi gibi tahsisi konularla, İktisat Teorisi ve Genel İktisat derslerini vermiştir. Ülgener 1946 yılı sonunda mesleki görgü ve bilgisini genişletmek üzere Amerika Birleşik Devletlerine gönderilmiş ve Harward Üniversitesinde iki yıl süre ile Prof. J. Schumpeter ve Prof. A. Hansen'in yanında çalışmıştır. Almancaya tam bir şekilde vakıf bulunan ve ilmi çalışmalarında yararlanacak kadar Fransızca bilen Ülgener, bu seyahatinden sonra İngilizceyi de çok iyi düzeyde diğerlerine eklemiştir. Daha sonra İktisat Fakültesin'de Profesörlüğe yükseltilen Ülgener, ilmi çalışmalarının yanısıra Dekanlık da dahil olmak üzere, çeşitli idari görevleri uzun yıllar sürdürmüş, çok sayıda öğretim üyesi ve öğrenci yetiştirmiştir.

Ülgener Hoca, formasyonu itibariyle daha çok Alman Tarihçi Mektebinin ve özellikle Werner Sombart ve Max Weber'in tesiri altında yetişmiş, eserlerinin büyük bir kısmını bu çağırda vermiştir. İktisadi meselelerin daha iyi anlaşılması için önce iktisadi zihniyetin tanınması gerektiği noktasından hareket eden Ülgener, bu konuda bir dizi makale, etüd ve eser yayınlamıştır. «İktisadi Hayatta Zihniyetin Rolü ve Tezahürleri» ismi ile yayınlanan makalesinde konunun önemi belirtildikten sonra metodolojik esasları açıklanmış ve konunun çerçevesi ortaya konmuştur. Ülgener bu vadideki etüdlerinde sosyal bilim akımlarının zihniyet tahlilleri için ortaya koyduğu kavramları ve metodları esaslı surette gözden geçirmiş, bu kavramlara yeni bir veçhe verme başarısını göstermiştir. Belirli bir dönemin ve çevrenin iktisadi insanında yaşamakta olan gerçek zihniyetin, normatif iktisat ahlakından ayırt edilmiş olması ve iki kavramın iktisat ahlâkı ve iktisat zihniyeti biçiminde ayrı ayrı gözden geçirilmesi de bu saha da zikredilmeye değer yeniliklerden biridir. Eserin bütünü, fikir ve edebiyat tarihine ait kaynaklardan devrin iktisat ahlâkına ve zihniyetine varmak gibi oldukça zor bir inceleme yolununun verimli sonuçlarını gözler önüne sermektedir. Serpintileri bugün de yaşamakta olan sözkonusu zihniyet, iktisadi çöküş tarihimiz çerçevesinde kökleri ve ortaya çıkışı ile açıklanmıştır. Ülgener'in Doğu-İslâm Dünyasına ait incelemeleri, W. Sombart ve M. Weber'in iktisat zihniyeti konusundaki çalışmalarına önemli katkılar oluşturmuş ve ayrıca bu iki değerli düşünürün Türk okuyucusu tarafından tanınması sonucunu doğurmuştur.

Ülgener'in «Tarihte Darlık Buhranları ve İktisadi Muvazenesizlik Meselesi» adını taşıyan eseri ise birçok bakımlardan orijinaldir.

Darlık buhranları ve bunların doğurduğu dengesizlikler, 19. yüzyıldan beri ömrünü doldurmuş ve aktüalitesini kaybetmiş bir konu olarak bir tarafa bırakılıp geçilmekteydi. Eser muhtevası itibariyle tarihi bir karakter taşımakla birlikte, teorik tahlillere de genişçe yer vererek, zaman zaman çeşitli sebeplerle ortaya çıkan krizleri anlamak ve tahlil etmek konusunda önemli bir boşluğa doldurmaktadır.

Ülgener Hoca'nın diğer etüd ve makaleleri de kısmen iktisadi düşünce ve doktrin tarihine ait olup, özellikle Doğu Ülkelerindeki meselelerin incelenmesiyle orijinallik kazanmaktadır. 1944 senesinde Ord. Prof. Ebül'ulâ Mardin için yayınlanan Armağandaki «İslâm Fıkıh ve Ahlâk Kaynaklarında İktisat Siyaseti Meseleleri» başlıklı yazı buna bir örnektir. Ülgener Avrupa ülkelerinde 18. yüzyıl sonlarında Liberalizm ve Devlet Müdahaleciliği hakkında sürdürülen tartışmaların, Doğu-İslâm dünyasında iktisadi olgunlaşmanın daha erken hazırladığı şartlarda, çok daha önceleri yapıldığını anlatarak, iktisat literatüründe «Laissez Faire» politikası diye ifade edilen fikirlerin ilk İslâm kaynaklarındaki örneklerini ve değişmelerini dikkat çekici misallerle ortaya koymuştur.

Ülgener Hoca'nın üstünde önemle durduğu konulardan biri de İktisat Metodolojisi ve Felsefesi olmuştur. Batı ülkelerinde dahi mazisi nispeten yeni olan bu disiplin dahilinde Ülgener'in yayınladığı makalelerden özellikle «İktisat Felsefesi Tarihinde Werner Sombart'ın Yeri ve Şahsiyeti» ile «Bugünün İktisat Felsefesi Yönünden Descartes Rasyonalizmine Bir Bakış» adlı çalışmaları zikredilmeye değerdir. Yakın tarihimizin bazı fikir adamları da düşünce ve görüşleri ile Ülgener'in ilgisini çekmiş, bu cümleden olmak üzere, Ahmet Cevdet Paşa hakkındaki araştırması hukukçu, tarihçi ve idareci olarak tanınan bu zatın iktisatçı yönünün ortaya konması ve devrinin iktisadi düşüncesinin tahlili bakımından önem kazanmaktadır.

Ülgener Hoca, yakından tanımak fırsatını bulduğu J.A. Schumpeter, A. Hansen ve A. Rustow gibi Batılı bilim adamları ile R. Ş. Suvla, H. Furgaç ve Z.F. Fındıkoğlu gibi Türk bilim adamlarının ölümleri münasebeti ile kaleme aldığı incelemelerinde iktisat teorisinin bazı önemli konuların gündemine alıp, özellikle iktisadî gelişme meselelerine başlangıçtan beri var olan ilgisini ifade etmiştir. Bu ilgisinin sistemli bir şekilde somutlaştığı eseri ise «Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme» adını taşımaktadır. Bu telif eser, bugün bile Türkçe iktisat literatüründe kendi dalındaki yayınların en iyile-

ri arasındaki seçkin yerini korumakta, lisans ve lisansüstü çalışmalarında kaynak kitap olarak yararlanılmaktadır. Armağan'ın ileriki sayfalarında kendi kürsüsünde yetiştirdiği meslekdaşları tarafından tahlil edilen bu kitap, Batılı anlamda gerçek bir iktisat kitabının nasıl olması gerektiğine dair iyi bir örnek oluşturmaktadır. Nitekim, yalnız genç iktisatçıların değil, merhum Hoca'nın kuşağı ve daha sonrakilerin de bu kitabın metodu, sistemi, üslubu ve dipnot tekniğinden çok şeyler öğrendiği rahatlıkla söylenebilir.

Ülgener Hoca'nın başarılı bir sosyal bilimci ve iyi bir iktisatçı olmasında, devrinin önde gelen din bilginlerinden olan dedesi ve babasının hazırladığı «**aile çevresi**» ile daha önce sözü edilen Aiman hocalar ve birlikte çalışmak fırsatını bulduğu J. A. Schumpeter ve A. Hansen'in hazırladığı «**akademik çevre**»nin büyük etkisi vardır.

Akademik çevresi, Batı dillerine hakimiyeti, Amerika ve Avrupa'da kaldığı yıllardaki temas, gözlem ve çalışmaları, zengin Kuzey/Batı Dünyası ile sanayileşme olayını gerçekleştiren insan tipini ve zihniyetini tanımasına yeterli olmuştur.

Diğer taraftan, aile çevresi ve yetiştiği cemiyet ile özel ilgileri, fakir Güney/Doğu Dünyası ve insanını türlü davranış özellikleri ile tanımasına yol açmıştır.

Pozitif iktisat bilgisi de mükemmel denebilecek düzeyde olan Ülgener Hoca, iktisat biliminin evrensel boyutlarını çok iyi kavramış, bu boyutları zorlayan mekân ve değer yargılarının oluşturduğu **yapı farklılıkları** ve **ideolojileri** çok iyi incelemiştir. Yukarıda açıklanan sebeplerle iki ayrı Dünyanın insanı ve davranışlarına da büyük bir âşinalığı olan Ülgener Hoca, böylece mekanik ve organik bağlantıları çok başarılı bir şekilde eserlerine yansıtabilmiştir. Armağan'ın ileriki sayfalarında merhum Hoca'mızın kendi ifadesi ile «Aziz ve Kadîm Dostu» Sayın Prof. Dr. Orhan Tuna tarafından ilgi çekici bir tahlil ve tanıtmaya konu olan bu eserlerden özellikle «İktisadi İnhitat Tarihimizin Ahlak ve Zihniyet Meseleleri» (ya da gözden geçirilmiş hali ile «İktisadî Çözülmenin Ahlak ve Zihniyet Dünyası») ile bu kitabın bir devamı mahiyetinde olan «Zihniyet ve Din» adlı kitapları, Ülgener Hocanın şaheserleri olarak nitelendirilmektedir.

Ülgener Hoca bitmez tükenmez bir sabır ve itina ile iktisadi davranışlarını belirleyen özellikleri ile **insanı** kavramaya, anlamaya

ve anlatmaya çalışmıştır. Bu gayret Hoca'yı gerçek anlamı ile bir «renaissance man» çok yönlü insan yapmıştır. Hoca'nın çok yönlülüğü sathî bir meraklı olmanın ötesine geçebiliyor, değdiği konularda rahatlıkla doku altına inebiliyordu. Türlü sanat dallarına hakimiyeti, mimariden resime, sanat tarihinden edebiyata ve tasavvuf-tan musikîye kadar geniş ilgi ve bilgi alanı, yaradılışından gelen es-pirisi ve ironisi ile birleşip nefis bir üslup ile kağıda inebiliyordu.

Kendisini yakından tanımak bahtiyarlığına erişenler, Ülgener Hoca'nın yalnız **ilminden** değil, nasipleri ölçüsünde, çebebi tabiatın-dan, ciddiyet ve vekarından, olgunluk ve müsamahasından, kısaca **irfanından** da yararlanmak şansına sahip olmuşlardır.

Ülgener Hoca yazarken çok zorlandığını ve bu huyundan çok şikayetçi olduğunu zaman zaman ifade ederdi. Akademik ciddiyetinin ve sorumluluk duygusunun sebep olduğu bu sıkıntıya rağmen, Hocamız, özellikle seksenli yıllarda, çok verimli bir döneme girmiş, zengin müktesebatından çalışkan bir arı misali damla damla vermeye başlamıştı. Ezeli kanun hükümünü icrada insafsız davrandı.

Gitti gelmez Sabri Hoca
Damlalar yarıda kaldı.
Bütün gönüller yaralı
Yörük dostu mahzun kaldı.

Hocaların Hocası Aziz Hocam, Tanrının rahmeti üzerine olsun!

PROF. DR. SABRİ F. ÜLGENER BİBLİYOGRAFYASI

I — KİTAPLAR

- 1 — **İktisadi İnhitat Tarihimizin AHLAK ve ZİHNİYET MESELELERİ**
İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını, No. 55, İst. 1951, 212 s.
- 2 — **Tarihte DARLIK BUHRANLARI ve İktisadi Muvazenesizlik Meselesi**
İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını, No. 56, İst. 1951, 94 s.
- 3 — **İKTİSAT DERSLERİ**
Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Yayınları, No. 12, İst. 1952, 112 s.
- 4 — **İKTİSAT DERSLERİ**
İst. 1956, 165 s. (3. Kitabın Fiyat Mekanizması, Bölüşüm ve Para konularının ilâvesi ile geliştirilmiş baskısı).
- 5 — **MİLLİ GELİR, İSTİHDAM ve İKTİSADİ BÜYÜME**
İst. (6 Baskı: 1962 - 1966 - 1974 - 1976 - 1980 - 1986), 462 s.
- 6 — **İKTİSADİ ÇÖZÜLMENİN AHLAK ve ZİHNİYET DÜNYASI**
Fikir ve Sanat Tarihi Boyu Akisleri ile bir Portre Denemesi (Çözülme Devri Zihniyeti)
Gözden geçirilmiş ikinci baskı, İst. 1981, 208 s.
- 7 — **Dünü ve Bugünü ile ZİHNİYET ve DİN-İslam, Tasavvuf ve Çözülme Devri İktisat Ahlâkı**
İst. 1981, 141 s.
- 8 — **ZİHNİYET, AYDINLAR ve İZMLER**
- Denemeler ve Araştırmalar-
Ankara, 1983, 162 s.
- 9 — **DARLIK BUHRANLARI ve İSLAM İKTİSAT SİYASETİ**
Ankara, 1984, 159 s.

II — MAKALELER

- 1 — «**İktisadi Hayatta Zihniyetin Rolü ve Tezahürleri**»
«İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası», 2. Cilt No. 3-4, İstanbul (Yıl 1940-1941) s. 351-380 (Aynı mecmuada Almanca olarak da yayınlandı)
- 2 — «**İktisat Felsefesi Tarihinde Werner Sombart'ın Yeri ve Şahsiyeti**»
«İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası», 3. Cilt No. 1-2, İstanbul (Yıl 1941-1942) s. 95 - 115 (Aynı mecmuada Almanca olarak da yayınlandı)
- 3 — «**İslam Hukuk ve Ahlak Kaynaklarında İktisat Siyaseti Meseleleri**»
«Ebul'ulâ Mardin'e Armağan» içinde. İ.Ü. Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul 1944, s. 1151 - 1189
- 4 — «**Descartes Rasyonalizmine Bir Bakış**»
«İş», Cilt 12, Sayı 54-56 (1954), s. 23-27
- 5 — «**Harp Sonu İktisadiyatına Bakışlar**»
«Yeni Karınca», Yıl 1, Sayı 1-2, (1946)
- 6 — «**Ahmet Cevdet Paşa'nın Devlete ve İktisada Dair Düşünceleri**»
«İş», Cilt 13, Sayı 76 (1947) s. 5-23
- 7 — «**14. Asırdan Beri Esnaf Ahlakı ve Şikâyeti Mucip Bazı Halleri**»
«İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası», 11. Cilt, No. 1-4, İstanbul (Yıl 1949-1950), s. 388-396 (Aynı Mecmuada Fransızca olarak da yayınlandı)
- 8 — «**Joseph A. Schumpeter**»
«İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası», 12. Cilt No. 3-4, İstanbul (Yıl 1951), s. 3-13 (Aynı Mecmuada Fransızca olarak da yayınlandı)
- 9 — «**Gösteriş Maksudıyla İstihlak Meselesi ve Türkiye'nin İktisadi Gelişme ve Kalkınmasındaki Zararlı Tesirleri**»
«Siyasi İlimler Mecmuası», Cilt 23, (1953) s. 160-163
- 10 — «**İktisadi Gelişmenin Şartları ve Sınırları: Az Gelişmiş Memleketlerin İstihlak ve Yatırım Meselelerine Toplu Bir Bakış**»
«İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası», 16. Cilt No. 1-4, İstanbul 1956, s. 3-51

- 11 — «**İktisadi Refah ve Sanayileşme**»
«Antalya Üniversite Haftası» 22-27 Kasım 1954 içinde. İ.Ü. Yayınları Sayı 695, İstanbul 1957, s. 85-89
- 12 — «**İktisadi Gelişme ve Yenilenmemizin Zihniyet Muhasebesi**»
«Yeni Türkiye» içinde. İstanbul 1959, s. 230-250 (Bu makale tekrar gözden geçirilerek «Zihniyet, Aydınlar, İzm'ler» içinde yeniden yayınlanmıştır. Ankara 1983, s. 49-50)
- 13 — «**Sermaye Kaybı : Sebepleri ve Önlenme İmkânı**»
«Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti»
«Birinci Konferans : Sanayide Yatırım ve Sermaye Tera-kümü» İstanbul 1963, s. 386-402
- 14 — «**Alexander Rüstow**» : Bir Fikir ve Aksiyon İnsanın Arka-sından»
«İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası», 23, Cilt, No. 1-2, İstanbul (Yıl 1962 - 1963) s. 24-32
- 15 — «**Gelenekçi Bir Toplumun İktisadi Kıymetler ve Zihniyet Meseleleri**»
«Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, İkinci Kon-ferans: İktisadi Kalkınmanın Sosyal Meseleleri», İstanbul 1964, s. 133-144
(Bu makale «Zihniyet Aydınlar, İzm'ler» içinde yeniden ya-yınlanmıştır. Ankara 1983, s. 39-47)
- 16 — «**Başlarken : Az Gelişmişlik Gerçeği Karşısında Miktar Teo-risi ve Yapısal Enflasyon Temayülü**»
«Türkiye'de Enflasyon» içinde. İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayın No. 215, İstanbul 1968, s. 1-9
- 17 — **Dost ve Arkadaş Refii Şükrü Suvla**»
«Refii Şükrü Suvla'ya Armağan» içinde.
İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını No. 295, İstanbul 1971, s. IX-X
- 18 — «**Konjonktür Teorisinin Dünü ve Bugünü**»
«Refii Şükrü Suvla'ya Armağan» içinde.
İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını No. 295, İstanbul 1971, s. 493-512
- 19 — «**Takdim : Türkiye'de Planlama ve Planlı Döneme Geçiş**»
«Türkiye'nin İktisadi Gelişme Meseleleri», Cilt I. içinde.
İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını No. 298, İstanbul 1971, s. 3-9
(İngilizce olarak da yayınlanmıştır)
- 20 — «**Haydar Furgaç'ı Anarken**»
«Haydar Furgaç'a Armağan» içinde

- İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını No. 339, İstanbul 1974, s. IX-XIV
- 21 — «**Alvin H. Hansen (1887 - 1975)**»
«İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası», 34. Cilt, No. 1-4, İstanbul 1977, s. 19-25
- 22 — «**Fındıkoğlu'nu Anarken**»
«Fındıkoğlu Armağanı» içinde.
İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını No. 389, İstanbul 1977, s. IX-X
- 23 — «**Aydınlar Sosyolojisi**» ve **Çağımız Aydını**
«İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası», 35. Cilt, No. 1-4, İstanbul 1977, s. 5-39 (Bu makale «Zihniyet, Aydınlar, İzmeler» içinde yeniden yayınlanmıştır. Ankara 1983, s. 63-39)
- 24 — «**Bilim, İdeoloji ve Marksizm; Marksist Teori ve Neo-Klasik İktisat**»
«İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası», 36 Cilt, No. 1-4, İstanbul 1978, s. 1-61 (Bu makale «Zihniyet, Aydınlar, İzmeler» içinde yeniden yayınlanmıştır. Ankara 1983, s. 95-139)
- 25 — «**İzmeler ve Sistemler**»
(**I. Slogan Çağı ve İzm'ler Savaşı**)
«İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası», 37. Cilt, No. 1-4, İstanbul 1980, s. 33-49 (Bu makale «Zihniyet, Aydınlar, İzmeler» içinde yeniden yayınlanmıştır. Ankara 1983, s. 143-154)
- 26 — «**İktisat Teorisi ve Kuvvet Faktörü**»
«Orhan Tuna'ya Armağan» içinde. Sosyal Siyaset Konferansları 31. Kitap.
İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını. İstanbul 1982, s. 9-22

III — TERCÜMELER

A — Kitaplar

- 1 — F. Neumark'dan
HARP EKONOMİSİ
Başvekâlet İstatistik Genel Direktörlüğü Neşriyatı No. 108.
İst. 1937, 57 s.
- 2 — F. Neumark'dan
DIŞ TİCARET SİYASETİ
İ.Ü. İktisat Fakültesi Neşriyatı No. 2, İst. 1938, 248 s.
- 3 — G. Kessler'den
İKTİSAT TARİHİ
İst. 1940, 166 s. (Orhan Tuna ile birlikte)

- 4 — F. Neumark'dan
EKONOMİ POLİTİKASI DERSLERİ
İst. 1945, 285 s. (Turgut Tükel ile birlikte)

B. Makaleler

- 1 — F. Neumark'dan
«Türkiye'de Son Bankacılık Literatürüne Umumi Bir Bakış»
İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, I. Cilt No. 1, s. 127-132
İstanbul (Yıl 1939)
- 2 — F. Neumark'dan
«Verginin Tarihi ve Mahiyeti» İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, I. Cilt No. 4, s. 371-396, İstanbul, (Yıl 1940-41)
- 3 — A. Rüstow'dan
«İktisat İlminin Esasları»
İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, 2. Cilt No. 2, s. 153-201
İstanbul (Yıl 1940-41)
- 4 — F. Neumark'dan
«1939-40 Senelerinde Türkiye Dış Ticareti»
İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, 2. Cilt No. 3-4, s. 412-418
İstanbul (Yıl 1940-41)
- 5 — A. Rüstow'dan
«Sombart'ın Kapitalizm Telakkisi ve Tarihçi Mektebin İlmi Hedefleri»
İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, 3. Cilt No. 1-2, s. 79 - 84
İstanbul (Yıl 1941-42)
- 6 — A. Rüstow'dan
«İktisat Tarihinde Mezhep Meseleleri»
İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, 3. Cilt No. 3-4, s. 403-428
İstanbul (1942)

IV — TAHLİLLER

- 1 — G. Kessler «İçtimaiyata Başlangıç»
İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, I. Cilt No. 2, s. 277-283
Einleitung in die Sociologie
İ.Ü.İ.F.M Volume : 1, No. 2, s. 213-216
- 2 — Karl Diehl «Der Einzelne und die Gemeinschaft»
İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, I. Cilt No. 4, s. 508-511
İstanbul (Yıl 1940-41)
- 3 — Alexander Kokkalis «Die Theorie der Arbeit»
İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası 6. Cilt No. 1-2, s. 185-190
İstanbul (Yıl 1944-45)